

Μακάριος Δρουσιώτης

ΕΓΚΛΗΜΑ ΣΤΟ ΚΡΑΝ ΜΟΝΤΑΝΑ

ΠΩΣ ΚΑΙ ΓΙΑΤΙ Η ΣΥΜΜΟΡΙΑ
ΜΑΤΑΙΩΣΕ ΤΗ ΛΥΣΗ ΤΟΥ ΚΥΠΡΙΑΚΟΥ

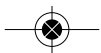
Διαφθορά, ανικανότητα και ξένες εξαρτήσεις

εκδόσεις αλφάδι

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Πρόλογος	7
Μυστικές επαφές με την Τουρκία	15
Μόσχα εναντίον Ουάσιγκτον	49
Ο Κοτζιάς αλλάζει τους κανόνες	143
Πρόεδρος υπό εκβιασμό	203
Αυτόμολος στη Μόσχα	263
Το μοιραίο δείπνο	325
Ο μύθος του Σίσυφου	409

Πρόλογος

Το έθνος πρέπει να μάθει να θεωρεί εθνικόν ό,τι είναι αληθές.

ΔΙΟΝΥΣΙΟΣ ΣΟΛΩΜΟΣ

Τον Δεκέμβριο του 2020 κυκλοφόρησε το βιβλίο μου *Η Συμμορία*, στο οποίο κατέγραψα τις εμπειρίες μου από τη θητεία μου στο Προεδρικό ως ειδικός συνεργάτης του νεοεκλεγέντος τότε Προέδρου Νίκου Αναστασιάδη. Σκοπός μου ήταν η διαφώτιση της κοινής γνώμης για το τι συνέβαινε στα παρασκήνια της εξουσίας, όπου το κριτήριο για τις πολιτικές επιλογές δεν ήταν το δημόσιο συμφέρον, αλλά η εκμετάλλευση της εξουσίας για ιδιοτελείς σκοπούς. Η *Συμμορία* επικεντρώθηκε στον τρόπο με τον οποίο το πολιτικό προσωπικό διαχειρίστηκε την κρίση του 2013 και τα όσα επακολούθησαν. Στην εισαγωγή του βιβλίου είχα γράψει ότι θα ακολουθούσε ένα δεύτερο, με άλλες υποθέσεις διαφθοράς, θύμα της οποίας υπήρξε και το εθνικό μας ζήτημα. Σκοπός μου ήταν, στο δεύτερο βιβλίο, να περιλάβω κι ένα κεφάλαιο για το Κυπριακό. Τελικά, το ένα κεφάλαιο έγιναν πέντε, που συνθέτουν την εξιστόρηση των εξελίξεων στο Κυπριακό από την εκλογή του Αναστασιάδη το 2013 — αλλά και πριν από αυτήν — μέχρι το ναυάγιο της διάσκεψης του Κραν Μοντανά, τον Ιούλιο του 2017, και τα όσα ακολούθησαν.

Το τι συνέβη στο Κραν Μοντανά εξακολουθεί να απασχολεί την κοινωνία, η οποία θέλει να μάθει την αλήθεια. Έτσι, έκρινα ότι το θέμα αυτό έπρεπε να αποτελέσει μια αυτοτελή έκδοση. Ταυτόχρονα, αναμένω τη δέσμευσή μου για ένα βιβλίο που θα καταγράφει μία ακόμα,

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

τεράστια υπόθεση διαφθοράς κατά τη διακυβέρνηση Αναστασιάδη, αλλά και θα αποκαλύπτει με ποιο τρόπο έπεσα θύμα παρακολούθησης των τηλεφωνικών και ηλεκτρονικών επικοινωνιών μου.

Το Έγκλημα στο Κραν Μοντανά είναι μία εκ των έσω καταγραφή της διαχείρισης του Κυπριακού από τον Αναστασιάδη. Είναι ταυτόχρονα μια μαρτυρία για τον τρόπο με τον οποίο κυβερνάται η χώρα, για τη διαδικασία με την οποία λαμβάνονται αποφάσεις για σημαντικά ζητήματα και για τις επιρροές των ξένων συμφερόντων στο σύστημα εξουσίας, περιλαμβανομένων και των μέσων ενημέρωσης. Όσοι από τους αναγνώστες έχουν διαβάσει τη *Συμμορία* θα διαπιστώσουν ότι τα βασικά στοιχεία της διαχείρισης της οικονομικής κρίσης του 2013 επαναλαμβάνονται στον τρόπο διαχείρισης του Κυπριακού. Οι εξαρτήσεις, η διαφθορά, η έλλειψη σοβαρότητας και η πολιτική δειλία έχουν καθορίσει τις εξελίξεις στο μεγάλο εθνικό ζήτημα της χώρας. Στην τελευταία παράγραφο του βιβλίου *Η Συμμορία* αναφέρω ότι «η διαφθορά είναι το κύριο εθνικό πρόβλημα της Κύπρου, όλα τα υπόλοιπα είναι παράγωγά της». Σε αυτό το βιβλίο πιστεύω ότι τεκμηριώνω αυτή τη θέση.

Το περιεχόμενο του βιβλίου είναι ένας συνδυασμός γνώσης που απέκτησα τόσο ως μάρτυρας των γεγονότων όσο και από προσωπική έρευνα. Η εμπλοκή μου στα θέματα που πραγματεύομαι αφορά τρεις διαφορετικές περιόδους:

Η πρώτη περίοδος αρχίζει με την πολιτική συνεργασία μου με τον Νίκο Αναστασιάδη πριν αυτός εκλεγεί Πρόεδρος, συνεχίζεται με την ανάληψη των καθηκόντων μου στο Προεδρικό τον Μάρτιο του 2013 και ολοκληρώνεται με την αποχώρησή μου, τον Οκτώβριο του 2014. Όλη αυτή την περίοδο ήμουν αυτόπτης μάρτυρας των εξελίξεων και είχα πρόσβαση στα έγγραφα και στο περιεχόμενο των συζητήσεων. Ο Αναστασιάδης με αξιοποίησε σε μερικές πολύ ευαίσθητες αποστολές, τις οποίες περιγράφω στο βιβλίο. Για όλες ανεξαιρέτα τις δραστηριότητές μου ο Πρόεδρος τηρείτο ενήμερος με γραπτά σημειώματα, τα οποία, μαζί με το προσωπικό ημερολόγιο που διατηρούσα ανελλιπώς, αποτελούν τη βασική πηγή των γεγονότων που καταγράφω.

Η δεύτερη περίοδος αρχίζει με τη μετάβασή μου στις Βρυξέλλες για να εργαστώ στο γραφείο του επιτρόπου Χρήστου Στυλιανίδη και τελειώνει τον Ιανουάριο του 2017, όταν ο Αναστασιάδης έκανε ολική στροφή στο Κυπριακό. Αν και το Κυπριακό δεν ήταν μέρος του χαρτοφυλακίου του, ο Στυλιανίδης είχε προσωπικό ενδιαφέρον και μου ανέθεσε να παρακολουθώ τις εξελίξεις. Ως επίτροπος αρμόδιος για την Ανθρωπιστική Βοήθεια και τη Διαχείριση Κρίσεων, συμμετείχε στον πυλώνα εξωτερικής πολιτικής και είχε άριστη συνεργασία με την ύπατη εκπρόσωπο Εξωτερικής Πολιτικής και Πολιτικής Ασφάλειας της ΕΕ Φεντερίκα Μογκερίνι. Επίσης, είχε άμεση επαφή με την Τουρκία για ζητήματα του χαρτοφυλακίου του. Έτσι, ο Στυλιανίδης έγινε μέρος των διαδικασιών για το Κυπριακό, και αυτό σε πλήρη συνεννόηση με τον Αναστασιάδη, ο οποίος συχνά αξιοποιούσε τις υπηρεσίες του. Λόγω της θέσης μου αυτής είχα προνομιακή ενημέρωση για τις εξελίξεις στο εθνικό μας θέμα.

Την περίοδο αυτή συναντούσα συχνά τον Πρόεδρο στις Βρυξέλλες, αλλά και όταν επισκεπτόμουν την Κύπρο, και συζητούσαμε πρώτιστα το Κυπριακό. Αποκορύφωμα αυτής της σχέσης ήταν να μου αναθέσει, το καλοκαίρι του 2016, να ετοιμάσω συγκριτική μελέτη αυτών που συμφώνησε ο ίδιος στις συνομιλίες με τον ηγέτη των Τουρκοκυπρίων Μουσταφά Ακιντζί, με το Σχέδιο Ανάν και τις Συμφωνίες της Ζυρίχης. Με οδηγίες του Αναστασιάδη απέκτησα πρόσβαση στα έγγραφα των συνομιλιών με τον Ακιντζί. Όλη αυτή την περίοδο είχα τακτική επαφή και επικοινωνία με τους συνεργάτες του Προέδρου ως μέλος της ομάδας που τον υποστήριζε στις συνομιλίες, είχα πρωτογενή ενημέρωση και τηρούσα ημερολόγιο.

Η τρίτη περίοδος αρχίζει από τον Φεβρουάριο του 2017 και τελειώνει με το ναυάγιο του Κραν Μοντανά. Κατά την περίοδο εκείνη δεν είχα απολύτως καμιά επαφή ή επικοινωνία με τον Αναστασιάδη, διότι ο ίδιος είχε αλλάξει πολιτική και δεν του ήμουν χρήσιμος, ούτε και ήμουν πρόθυμος να υπηρετήσω μια πολιτική στην οποία δεν πίστευα. Σε αυτή την τελική φάση ήμουν ήδη βαθιά μέσα στα γεγονότα. Τα ενδιαφερόμενα μέρη θεωρούσαν σημαντικό να τηρούν ενήμερο τον Στυλιανίδη, έτσι συνέχισα να παρακολουθώ τις εξελίξεις. Μέσα από

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

αυτή τη σχέση είχα προνομιακή πληροφόρηση, είδα και διάβασα έγγραφα, και απέκτησα σφαιρική εικόνα του παρασκηνίου, την οποία συνέχισα να καταγράφω στο ημερολόγιό μου.

Ίσως είναι χρήσιμο να διευκρινίσω ότι η έκδοση αυτή, όπως και η *Συμμορία*, που προηγήθηκε, είναι δική μου προσωπική επιλογή και δεν αφορά κανέναν από όσους αναφέρονται. Δεν εξασφάλισα τη συγκατάθεση κανενός για να αξιοποιήσω τις πληροφορίες που απέκτησα είτε ως ειδικός συνεργάτης του Προέδρου Αναστασιάδη είτε ως προσωπικός βοηθός του επιτρόπου Στυλιανίδη. Έλαχε και διασταύρωσα τα βήματά μου με ιστορικά γεγονότα, έζησα εμπειρίες που κανένας άλλος δεν είχε την ευκαιρία να βιώσει και να έχει ταυτόχρονα τη διάθεση ή τη δυνατότητα να τις γράψει. Θεωρώ ότι είναι υποχρέωση και ευθύνη μου να τις μοιραστώ με την κοινωνία. Το όφελος από αυτό υπερέχει συντριπτικά των όποιων ηθικών ενστάσεων για τη δημοσιοποίηση εμπιστευτικών πληροφοριών και ιδιωτικών συζητήσεων.

Στην αφήγηση των γεγονότων παραθέτω συχνά και την άποψή μου. Στο κείμενο είναι διακριτή η διαφορά μεταξύ γεγονότων και απόψεων. Δεν επιμένω ότι η άποψή μου εκπροσωπεί την απόλυτη αλήθεια. Όμως η ακρίβεια των πληροφοριών δεν επιδέχεται αμφισβήτηση, εκτός εάν πρόκειται για κάποια παρανόηση. Δεν χρειάζεται να επαναλάβω τις επεξηγήσεις που έδωσα στο βιβλίο *Η Συμμορία* για την ορθότητα των πληροφοριών. Το γεγονός ότι το βιβλίο εκείνο διαβάστηκε από δεκάδες χιλιάδες αναγνώστες και δεν υπήρξε καμιά ουσιώδης διάψευση επί των γεγονότων, μου επιτρέπει να υποστηρίξω ότι η ακρίβεια των πληροφοριών πρέπει να θεωρείται δεδομένη.

Λόγω των καταστάσεων που ως κοινωνία έχουμε βιώσει, εμποδίστηκε η αντίληψη πως οτιδήποτε προέρχεται από την τουρκοκυπριακή πλευρά ή την Τουρκία είναι κακόβουλο, υστερόβουλο, ψευδές και προπαγανδιστικό. Αντιθέτως, ό,τι υποστηρίζει η δική μας πλευρά είναι αληθές, ειλικρινές και καλοπροαίρετο. Ορισμένοι από αυτούς που ασχολούνται επαγγελματικά με την ενημέρωση το θεωρούν καθήκον τους να υποστηρίζουν τις θέσεις της δικής μας πλευράς, διότι πιστεύουν ότι έτσι υπηρετούν το εθνικό συμφέρον. Ασφαλώς αυτή η

προσέγγιση δεν με βρίσκει σύμφωνο. Καμιά κοινωνία δεν μπορεί να αντιμετωπίσει τα προβλήματά της εάν αρνείται την αλήθεια. Έτσι, στην αξιολόγηση των πληροφοριών το κριτήριό μου δεν είναι από ποια πλευρά προέρχονται, αλλά η ορθότητά τους, διότι σκοπός αυτής της συγγραφής είναι να πει στον κόσμο την αλήθεια.

Μακάριος Δρουσιώτης
Λευκωσία, Δεκέμβριος 2021

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Μυστικές επαφές με την Τουρκία

*Τούτος έν' ο Αναστασιάδης. Είτε εννά τον ανεχτείτε, είτε εννά φύετε.
Αλλά όσοι μείνετε, να το ξέρετε, εννά γενείτε με τα χάπια.*

ΑΒΕΡΩΦ ΝΕΟΦΥΤΟΥ

Στις 3 Απριλίου 2013, λίγο μετά τις 6:00 το απόγευμα, κτύπησε το τηλέφωνο στο γραφείο μου. Στην άλλη άκρη της γραμμής ήταν η γραμματέας του Αναστασιάδη, Έλενα Αταλιώτου. Πριν καν προλάβω να μιλήσω, μου είπε με τόνο σχεδόν διατακτικό: «Μακάριος και Πάμπος στο γραφείο του Προέδρου. Αμέσως!».

Φώναξα τον Πάμπο Χαραλάμπους, που εργαζόταν στο διπλανό γραφείο:

- Πάμε πάνω, θέλει μας ο Πρόεδρος.
- Ίνταμπου θέλει;
- Όι για καλό σκοπό...

Περπατήσαμε τους εξωτερικούς διαδρόμους του Προεδρικού και μπήκαμε στο κεντρικό κτήριο απορημένοι. Διασχίσαμε τον μακρύ διάδρομο που οδηγούσε στο προεδρικό γραφείο με μια αγωνία σαν να πηγαίναμε στον διευθυντή του σχολείου να λογοδοτήσουμε για κάποιο παράπτωμα, μόνο που δεν ξέραμε ποιο ήταν αυτό.

Κτυπήσαμε την πόρτα και μπήκαμε διστακτικά. Ο Αναστασιάδης ήταν μόνος. Καθόταν πίσω από το γραφείο του στο βάθος της αίθουσας. Το ύφος του, εξαγριωμένο. Μας κάρφωσε μ' ένα άγριο βλέμμα και άρχισε να ουρλιάζει σε κατάσταση αλλοφροσύνης. Ήταν από τα

ΜΥΣΤΙΚΕΣ ΕΠΑΦΕΣ ΜΕ ΤΗΝ ΤΟΥΡΚΙΑ

συμφραζόμενά του που κατάλαβα ότι μία ανακοίνωση που εκδόθηκε ως απάντηση στο ΑΚΕΛ δεν τον ικανοποίησε. Ο Αναστασιάδης έχει εμμονή να κατατροπώνει το ΑΚΕΛ. Σε κανένα άλλο κόμμα δεν απαντά με τον ίδιο τρόπο και τον ίδιο τόνο.

Εκείνη τη μέρα είχε φωνάζει τον Πάμπο Χαραλάμπους και του ζήτησε να ετοιμάσει μία αποστομωτική απάντηση στο ΑΚΕΛ, επειδή του είχε κάνει κριτική για τη διαχείριση της οικονομικής κρίσης. Ήταν νωρίς το απόγευμα, λίγο πριν ο Αναστασιάδης αποσυρθεί για να κοιμηθεί. Συνεργάστηκα με τον Χαραλάμπους και ετοιμάσαμε ένα κείμενο. Ο Χαραλάμπους πήγε το προσχέδιο της ανακοίνωσης στον κυβερνητικό εκπρόσωπο Χρήστο Στυλιανίδη, για να δοθεί στη δημοσιότητα ως δήλωση της Προεδρίας. Ο Στυλιανίδης διαφώνησε με το ύφος της ανακοίνωσης, τη μαλάκωσε, και την έδωσε προς δημοσίευση ως δήλωση του κυβερνητικού εκπροσώπου.¹

Όταν ο Αναστασιάδης ξύπνησε από τον απογευματινό του ύπνο, άκουσε τις ειδήσεις των έξι από το ΡΙΚ, το οποίο μετέδωσε ένα μικρό απόσπασμα της ανακοίνωσης. Εκείνο που άκουσε δεν τον ικανοποίησε, εξεμάνη, και μας κάλεσε για να μας κατσαδιάσει. Χωρίς να μας δώσει την ευκαιρία να πούμε έστω και μία λέξη, άρχισε να ουρλιάζει: «Σας έφερα δαπάνω ν' απαντάτε του ΑΚΕΛ τζιαι έν κάμνετε τίποτε... Αφήκετέ με μόνο μου... Δέρνουν με τζιαι έν με προστατεύκετε... Όποιος έν μπορεί, να σηκωθεί να φύει... Έν έσειι θέσην δαπάνω», και άλλα παρόμοια. Ύστερα, σηκώθηκε από την προεδρική καρέκλα και κάνοντας διάφορες χειρονομίες, κινήθηκε απειλητικά προς το μέρος μας. Νόμιζα ότι θα χειροδικούσε. Κινηθήκαμε προς την πόρτα και μας ακολούθησε, σπρώχνοντάς μας προς την έξοδο και ουρλιάζοντας: «Έξω, έξω, έξωωω!», μέχρι που βρεθήκαμε στον διάδρομο. Πίσω μας βρόντηξε την πόρτα με όλη του τη δύναμη.

Μπήκα σ' ένα από τα γραφεία γελώντας νευρικά. Μία νεαρή γραμματέας, η Νίνα Μεταξά, κατατρομαγμένη από την κατάσταση αλλο-

1. «Το ΑΚΕΛ μιλά “αφηρημένα και απροσδιόριστα” για πορεία εκτός Τρόικας, δηλώνει η κυβέρνηση», ΚΥΠΕ, 3.4.2013.

φροσύνης του Προέδρου, με ρώτησε έκπληκτη: «Μα, κύριε Μακάριε, γελάς;». Το γέλιο ήταν η αντίδρασή μου σε ένα σκηνικό που στην πραγματικότητα ήταν για κλάματα. Δεν είχα δει ποτέ στη ζωή μου πιο εξαγριωμένο άνθρωπο. Κι ήταν θλιβερό να βλέπεις τον πρώτο πολίτη της χώρας σε αυτή την κατάσταση.

Ο Στυλιανίδης είχε τη φιλοσοφία ότι δεν έπρεπε να κονταρομαχούμε με το ΑΚΕΛ και ότι παρά τις διαφωνίες, ένα ήπιο πολιτικό κλίμα ήταν απαραίτητο για την ομαλότερη εφαρμογή του μνημονίου. Ο Αναστασιάδης θεωρούσε ότι αυτό εκλαμβάνόταν ως αδυναμία της κυβέρνησης και έλεγε ότι υπήρχε επικοινωνιακό πρόβλημα. Για τον Στυλιανίδη υπήρχε «κενό πολιτικής, όχι επικοινωνίας», αλλά ο Αναστασιάδης τον ειρωνευόταν, ότι ήταν της «υψηλής πολιτικής». Προφανώς ξέσπασε εναντίον μας για να τα ακούσει ο Στυλιανίδης. Την επομένη προσέλαβε τον Βίκτωρα Παπαδόπουλο, που ήταν της «χαμηλής πολιτικής», ως αναπληρωτή κυβερνητικό εκπρόσωπο, με ειδική αποστολή να απαντά στο ΑΚΕΛ.

Μετά το περιστατικό στο γραφείο του Προέδρου, πήγα στο γραφείο μου με σκοπό να ετοιμάσω την επιστολή παραίτησής μου. Πίσω μου ήρθε ο υφυπουργός παρά τω Προέδρω Κωνσταντίνος Πετρίδης, ο οποίος είχε ακούσει τον σαματά, για να με ρωτήσει τι είχε συμβεί. Του εξήγησα ότι μας έδωξε κακήν κακώς χωρίς κανένα λόγο και ότι δεν είχα πλέον θέση στο Προεδρικό. Με παρότρυνε να μη βιαστώ να πάρω αποφάσεις, και να το συζητήσουμε όλοι μαζί. Εξάλλου είχε ζήσει και ο ίδιος ανάλογο επεισόδιο, όταν τόλμησε να τον ξυπνήσει για να του πει ότι κατέρρευε η Λαϊκή Τράπεζα.²

Κατά τις 8:00 το βράδυ με φώναξε ο Πετρίδης και μου είπε να πάμε στον Πρόεδρο. Μπήκαμε μαζί στο γραφείο του. Ο Αναστασιάδης καθόταν στην κορυφή του τραπεζιού συνεδριάσεων και παρακολουθούσε τις ειδήσεις. Αυτό που τον ενδιαφέρει περισσότερο είναι τι λένε γι' αυτόν τα κανάλια. Ήταν ήρεμος. «Πού έν' ο σύντροφός σου;», με ρώτησε. «Έφυε. Δεν νομίζω να ξανάρτει», του είπα. «Καλά, σιόρ, έν με ξέ-

2. Μακάριος Δρουσιώτης, *Η Συμμορία*, Αλφάδι, Λευκωσία 2020, σ. 110.

ΜΥΣΤΙΚΕΣ ΕΠΑΦΕΣ ΜΕ ΤΗΝ ΤΟΥΡΚΙΑ

ρετε; Ουμώνω τζιαι ύστερα περνά μου. Μεν τα λαμβάνετε υπόψη». Του είπα πως αν με ήθελε για επικοινωνιακή πολιτική δεν ήμουν σε θέση να ανταποκριθώ, και ότι αν αυτό περίμενε από μένα, δεν θα του ήμουν χρήσιμος. Παρενέβη ο Πετρίδης και του είπε ότι υπήρχε μεγάλη ανάγκη να διερευνώνται θέματα που έφταναν στο Προεδρικό και ότι ήμουν ο κατάλληλος γι' αυτή τη δουλειά. «Μάλιστα, συμφωνώ!», είπε με το γνωστό αποφασιστικό ύφος που παίρνει όταν θέλει να υποστηρίξει κάτι. Και στρεφόμενος προς το μέρος μου, είπε: «Έννεν δουλειά δική σου οι ανακοινώσεις. Εσύ θέλω να μου κάμνεις σημειώματα, όπως πάντα». Εννοούσε τα δεκάδες σημειώματα για διάφορα θέματα, κυρίως για το Κυπριακό, που του είχα ετοιμάσει εθελοντικά από το 2004 και μετά. Καθώς συζητούσαμε, μας έκανε νεύμα να σταματήσουμε. Η τηλεόραση ήταν στο *PIK*, και ο παρουσιαστής διάβασε σχεδόν όλη την ανακοίνωση που είχαμε εκδώσει για το ΑΚΕΛ. Όταν τέλειωσε, γύρισε και μας είπε: «Έν' καλή ρε η ανακοίνωση». Μ' έναν τρόπο σαν να μην είχε προηγηθεί όλο εκείνο το επεισόδιο.

Δεν είχε συμπληρωθεί ούτε ένας μήνας από την πρόσληψή μου, αλλά ο χρόνος ήταν αρκετός για να αντιληφθώ την αδυναμία του Αναστασιάδη να χειριστεί κρίσεις και να πάρει αποφάσεις. Όταν για ένα τόσο ασήμαντο γεγονός πνίγηκε σ' ένα ποτήρι νερό κι άρχισε να ουρλιάζει, πώς ήταν δυνατό να χειριστεί πιο σοβαρά ζητήματα; Λίγες μέρες μετά το περιστατικό αυτό, αργά το απόγευμα της 15ης Απριλίου 2013, μία ομήγυρη στο γρασίδι του Προεδρικού, με τον πρόεδρο του ΔΗΣΥ Αβέρωφ Νεοφύτου στο κέντρο, διηγούμασταν τις εμπειρίες μας από τη συνεργασία με τον Αναστασιάδη. Όταν περιέγραψα τη σκηνή στο προεδρικό γραφείο, ο Νεοφύτου μας είπε: «Τούτος έν' ο Αναστασιάδης. Είτε εννά τον ανεχτείτε, είτε εννά φύετε. Αλλά όσοι μείνετε, να το ξέρετε, εννά γενεείτε με τα χάπια». Άντεξα 18 μήνες, χωρίς χάπια.

Ο μόνος λόγος που με κράτησε ήταν εκείνος για τον οποίο ευθύς εξαρχής είχα πάει στο Προεδρικό: η πεποίθησή μου ότι ο Αναστασιάδης, ο οποίος το 2004 στήριξε το Σχέδιο Ανάν, ήταν ο μόνος πολιτικός που θα μπορούσε να λύσει το Κυπριακό. Πριν αρχίσω να εργάζομαι στο Προεδρικό δεν είχα παραστάσεις για τον χαρακτήρα του. Άλλη είναι η συμπεριφορά του όταν συνδιαλέγεται με κόσμο εκτός του στε-

νού περιβάλλοντός του, και διαφορετική απέναντι στους συνεργάτες του. Είχα πολιτική συνεργασία με τον Αναστασιάδη από το 2004 και η εντύπωσή μου ήταν πως είχε όλα τα βαρίδια και τα μειονεκτήματα που μπορεί να έχει ένας Κύπριος πολιτικός, αλλά είχε ταυτόχρονα όραμα και αποφασιστικότητα να προσφέρει κάτι διαφορετικό στη χώρα, ξεκινώντας από τη λύση του Κυπριακού. Από το 2012, όταν ο Αναστασιάδης ήταν ακόμα υποψήφιος, ήμουν μέρος μιας διαδικασίας παρασκηνιακής συνεννόησής του με την Τουρκία για την επίλυση του Κυπριακού. Σκοπός μου ήταν να αξιοποιήσω την παρουσία μου στο Προεδρικό για να συνδράμω στην υλοποίηση αυτής της ιδέας. Το σοκ από την αποκάλυψη του χαρακτήρα του Αναστασιάδη και από την κατάρρευση του μύθου ότι ήταν ένας ψύχραιμος και αποφασιστικός ηγέτης — δεν είχα τότε συνειδητοποιήσει ένα άλλο πρόβλημα, το βάθος της σχέσης του με τη διαφθορά — κλόνισε την πίστη μου ότι μπορούσε να φέρει σε πέρας αυτή την εθνική αποστολή. Ωστόσο, ήταν ήδη Πρόεδρος, και αυτή ήταν μια πραγματικότητα που οφείλαμε να διαχειριστούμε, με την προσδοκία ότι οι συνθήκες οι ίδιες θα τον καθοδηγούσαν προς τη λύση του Κυπριακού.

Ανάλωσα το μεγαλύτερο μέρος της ζωής μου γράφοντας βιβλία και δημοσιεύοντας αναλύσεις και έρευνες στον Τύπο για το Κυπριακό. Απαύγασμα αυτής της συσσωρευμένης εμπειρίας ήταν η διαμόρφωση μίας συνολικής αντίληψης για το πρόβλημα, που δεν ήταν συμβατή με την κρατούσα άποψη.

Η οριστική διαίρεση της Κύπρου θα είναι μία τραγική κατάληξη, με θανάσιμους κινδύνους για το μέλλον του γηγενούς πληθυσμού, Ελλήνων και Τούρκων. Η γεωγραφία και η ιστορία διδάσκουν ότι μόνο η συνεργασία μεταξύ των γειτονικών κρατών μπορεί να διασφαλίσει τα δύο βασικά ζητήματα που απασχολούν τον σύγχρονο άνθρωπο: την ασφάλεια και την ευημερία. Αυτό το μοντέλο δοκιμάστηκε με την ίδρυση της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΕΕ) και αποδείχτηκε το μεγαλύτερο πρότζεκτ ειρήνης και ευημερίας στην ιστορία της ανθρωπότητας.

Η ένταξη της Κύπρου στην ΕΕ ήταν μία ιστορική εξέλιξη, που πρόσφερε στην Κύπρο ένα δίκτυο ασφάλειας. Επίσης, αναπλήρωνε ένα με-

ΜΥΣΤΙΚΕΣ ΕΠΑΦΕΣ ΜΕ ΤΗΝ ΤΟΥΡΚΙΑ

γάλο μέρος της ανισότητας ισχύος μεταξύ της και της Τουρκίας. Η σύζευξη της Κύπρου με την υπόλοιπη Ευρώπη ήταν ένα ισχυρό πλεονέκτημα στην προσπάθεια επίλυσης του Κυπριακού, που δεν υπήρχε ποτέ προηγουμένως. Η εξισορρόπηση αυτή πρόσφερε το υπόβαθρο για επίλυση των προβλημάτων, συμφιλίωση και συνύπαρξη.

Χωρίς συζήτηση, η Τουρκία είναι ένα αυταρχικό και επιθετικό κράτος, αλλά η γεωγραφία μας υποχρεώνει να βρούμε τρόπους να διασφαλίσουμε την ύπαρξή μας δίπλα από ένα τέτοιο κράτος. Υπάρχουν παραδείγματα κρατών που με έξυπνες πολιτικές δημιούργησαν κοινά συμφέροντα και ευημέρησαν δίπλα σε πολύ πιο επικίνδυνους γείτονες, όπως για παράδειγμα η Φινλανδία, που μεγαλούργησε στη σκιά της Σοβιετικής Ένωσης, και μάλιστα επί Στάλιν, καταφέροντας να εξελιχθεί σε μία από τις πιο αναπτυγμένες και ευημερούσες δημοκρατικές κοινωνίες στον πλανήτη.³

Η οριστικοποίηση της ένταξης της Κύπρου στην ΕΕ, με ή χωρίς λύση, το 2002, συνέπεσε χρονικά με την άνοδο στην Τουρκία του Κόμματος Δικαιοσύνης και Ανάπτυξης (ΑΚΡ) στην εξουσία. Ο νέος ηγέτης της χώρας, Ρετζέπ Ταγίπ Ερντογάν, υιοθέτησε το δόγμα «η μη λύση δεν είναι λύση», αντί του «το Κυπριακό λύθηκε το 1974», που ήταν η θέση του προκατόχου του, Μπουλέντ Ετζεβίτ, και γενικά του τουρκικού πολιτικού συστήματος, το οποίο ελεγχόταν από το στρατιωτικό κεμαλικό καθεστώς. Ο λόγος της μεταστροφής της τουρκικής πολιτικής ήταν ο στρατηγικός στόχος της νέας τουρκικής ηγεσίας να ενταχθεί στην ΕΕ. Κανένας δεν πίστευε ότι η πλήρης ένταξη της Τουρκίας ήταν εφικτή, και η ειδική σχέση ήταν πολύ πιο ρεαλιστικός στόχος. Η ανακάλυψη υδρογονανθράκων στην ανατολική Μεσόγειο

3. Μετά το τέλος του Β΄ Παγκοσμίου Πολέμου, η Φινλανδία υποχρεώθηκε να παραχωρήσει στη Σοβιετική Ένωση εδάφη σε τρεις περιοχές έκτασης 45.000 τ.χλμ., ίσης με πέντε φορές το μέγεθος της Κύπρου. Επίσης, υποχρεώθηκε να πληρώσει αποζημιώσεις στη Σοβιετική Ένωση ύψους 5 δις δολαρίων (σε αξίες του 2020). Η αποζημίωση ήταν σε είδος, από πλοία και τρένα μέχρι οικιακές συσκευές. Η Φινλανδία εκπλήρωσε τις δεσμεύσεις της σε διάστημα οκτώ ετών. Συνέχισε να εμπορεύεται τα ίδια προϊόντα, ανέπτυξε οικονομική συνεργασία με τη Σοβιετική Ένωση και όχι μόνο απόσβεσε τις αποζημιώσεις, αλλά έκανε και τεράστια κέρδη.

ήταν ένα πρόσθετο κίνητρο για την Τουρκία, η οποία ήταν ενεργειακά εξαρτημένη από τη Ρωσία. Αυτά ήταν τα δύο μεγάλα ατού που απέκτησε η Κύπρος στις αρχές αυτού του αιώνα όσον αφορά την επίλυση του Κυπριακού.

Μία στρεβλή αντίληψη που επικρατεί στην κοινή γνώμη και καθοδηγεί την πολιτική στην Κύπρο είναι πως η Τουρκία δεν αλλάζει, επειδή έχει πάγιους επεκτατικούς στόχους κατά της Κύπρου, και είναι συνεπώς αδύνατη η συνεννόηση μαζί της. Αυτή είναι μια άσχετη με την πραγματικότητα, στατική ανάλυση. Δεν υπάρχει τίποτα που να παραμένει εσαεί αμετάβλητο. Από τότε που το ΑΚΡ του Ταγίπ Ερντογάν ανέλαβε τη διακυβέρνηση της χώρας, η Τουρκία μπήκε στη λογική της επίλυσης του Κυπριακού, για έναν πολύ απλό λόγο: Το όφελος σε περίπτωση λύσης υπερτερούσε συντριπτικά του κόστους της μη λύσης. Η ελληνοκυπριακή ηγεσία είτε δεν αντιλήφθηκε είτε δεν ήθελε να αντιληφθεί αυτή την αλλαγή και συνέχισε να πολιτεύεται στη βάση της στερεότυπης ανάλυσης περί πάγιων επεκτατικών στόχων της Τουρκίας, και να οχυρώνεται πίσω από την «τουρκική αδιαλλαξία» για να δικαιολογεί την άρνησή της να διερευνήσει μία αμοιβαίου οφέλους (win-win) λύση του Κυπριακού.

Η άρνηση της ελληνοκυπριακής πλευράς να αντιμετωπίσει το Κυπριακό έξω από τα τετριμμένα οφειλόταν και στις επιρροές της Ρωσίας στο πολιτικό σύστημα της Κύπρου. Η Μόσχα κατάφερε μέσω των μηχανισμών της να εγκλωβίσει το Κυπριακό στον ΟΗΕ, όπου η Ρωσία, ως μόνιμο μέλος του Συμβουλίου Ασφαλείας, είχε καθοριστικό ρόλο. Ο ΟΗΕ εξασφάλισε στην Κύπρο τη σταθερότητα του στάτους κβο, αλλά δεν είχε τη δυνατότητα να επιβάλει λύση στο πρόβλημα, λόγω της σύγκρουσης συμφερόντων των μονίμων μελών του Συμβουλίου Ασφαλείας. Η Σοβιετική Ένωση, και στη συνέχεια η Ρωσική Ομοσπονδία, επεδίωκε τη διατήρηση του στάτους κβο για τρεις σοβαρούς λόγους, που ήταν αλληλένδετοι μεταξύ τους: Πρώτον, το άλυτο Κυπριακό δηλητηρίαζε τις σχέσεις μεταξύ κρατών μελών του ΝΑΤΟ, ενώ η επίλυσή του θα αποκαθιστούσε τη συνοχή της δυτικής συμμαχίας. Δεύτερον, η Ρωσία είχε ανέκαθεν στρατηγικό στόχο να κερδίσει την Τουρκία από τη Δύση. Η επίλυση του Κυπριακού θα

ΜΥΣΤΙΚΕΣ ΕΠΑΦΕΣ ΜΕ ΤΗΝ ΤΟΥΡΚΙΑ

ωθούσε την Τουρκία προς την Ευρώπη, ενώ οι περιπλοκές της μη λύσης θα την εξωθούσαν στην Ευρασία. Και τρίτον, η επίλυση του Κυπριακού θα δημιουργούσε έναν νέο ενεργειακό διάδρομο, από την ανατολική Μεσόγειο προς την Τουρκία, η οποία εξαρτάτο ενεργειακά από τη Ρωσία.

Για τους ίδιους λόγους, η Δύση είχε στρατηγικό συμφέρον από την επίλυση του Κυπριακού, και εκεί έπρεπε να στραφεί η προσοχή των Κυπρίων. Ωστόσο, η μεγάλη πλειονότητα της κοινής γνώμης, και σχεδόν το σύνολο του πολιτικού συστήματος, έχουν την πεποίθηση ότι η Ρωσία είναι ο στρατηγικός εταίρος της Κύπρου και είναι καχύποπτοι με τη Δύση.

Περί το 2010, στο πλαίσιο συμμετοχής μου σε ένα φόρουμ συζήτησης του Κυπριακού, γνώρισα τον Μενσούρ Αγκκιούν, καθηγητή στο Istanbul Kültür Üniversitesi, ο οποίος, μαζί με τη Σίλβια Τιριάκι, ίδρυσε το ερευνητικό κέντρο Global Political Trends Center (GPoT). Ο Αγκκιούν ήταν της σχολής της ειρηνικής επίλυσης των διαφορών της Τουρκίας με την Ελλάδα και την Κύπρο, και υποστήριζε την ευρωπαϊκή προοπτική της χώρας. Ο Μενσούρ Αγκκιούν είχε επαφές και σχέσεις με το κόμμα ΑΚΡ του Ερντογάν. Στις συζητήσεις μας διαπιστώσαμε ότι από τα μεγαλύτερα εμπόδια στην κατανόηση των διαφορών και τη δημιουργία προοπτικών συνεννόησης ήταν η έλλειψη επικοινωνίας, ειδικά μεταξύ της Κύπρου και της Τουρκίας. Στα τέλη Φεβρουαρίου 2010, ο Μενσούρ Αγκκιούν οργάνωσε ένα συνέδριο στην Κωνσταντινούπολη, και στο περιθώριό του διευθέτησε συναντήσεις όσων συμμετείχαμε με τον υπουργό Ευρωπαϊκών Υποθέσεων της Τουρκίας Εγκεμέν Μπαγίς, και ακολούθως με τον Πρωθυπουργό Ταγίπ Ερντογάν. Ήταν σαφές ότι η τουρκική ηγεσία επεδίωκε να επικοινωνήσει απευθείας με την κοινή γνώμη στην Κύπρο.

Στη συνάντηση, ο Ερντογάν μίλησε θετικά για τις προοπτικές λύσης του Κυπριακού και στη συνέχεια απάντησε σε ερωτήσεις μας. Οι τοποθετήσεις του Ερντογάν ήταν ένα άνοιγμα προς τους Ελληνοκυπρίους και ενίσχυσαν την πεποίθησή μου ότι η Τουρκία ενδιαφερόταν σοβαρά για λύση του Κυπριακού. Μετά το τέλος της συνάντησης

βγάλαμε και μια αναμνηστική φωτογραφία, η οποία αναπαράγεται από εθνικιστικούς κύκλους στο διαδίκτυο ως τεκμήριο «προδοσίας». Τα όσα ρωτήσαμε και τι απαντήσεις πήραμε από τον Ερντογάν τα δημοσίευσα στην εφημερίδα *Πολίτης* και ο καθένας μπορεί να κρίνει και τα κίνητρα και τις προθέσεις.⁴

Στα μέσα του 2012, όταν η εκλογή του Αναστασιάδη στην προεδρία ήταν σχεδόν βέβαιη, ο Μενσούρ Αγκκιούν ενδιαφέρθηκε να τον βολιδοσκοπήσει για μία απευθείας επαφή με την τουρκική κυβέρνηση, με σκοπό την προετοιμασία του εδάφους για λύση του Κυπριακού μετά την εκλογή του. Ο Αναστασιάδης είχε τεράστια αξιοπιστία στην Τουρκία, διότι είχε υποστηρίξει το Σχέδιο Ανάν και ήταν ο μόνος Κύπριος πολιτικός ο οποίος επισκέφθηκε τη χώρα — το 2005, μετά από πρόσκληση του ΑΚΡ.

Σε συνεργασία με τον ερευνητή και συγγραφέα Χρυσόστομο Περικλέους, φέραμε τον Αγκκιούν σε επαφή με τον Αναστασιάδη. Έγιναν δύο συναντήσεις, η μία τον Ιούνιο, στο σπίτι του Αναστασιάδη στη Λεμεσό, και άλλη μία τον Νοέμβριο, στο Λονδίνο. Τα μηνύματα που ο Αναστασιάδης έστειλε στην Άγκυρα ήταν πως ήταν πρόθυμος να συζητήσει μία λύση αποκεντρωμένης ομοσπονδίας με ευρείες εξουσίες στις ομόσπονδες πολιτείες, αλλά με αδιαίρετο κράτος στην κορυφή. Η αντίδραση από την Τουρκία ήταν πως εάν πράγματι το εννοούσε, το Κυπριακό θα μπορούσε να επιλυθεί σε σύντομο χρονικό διάστημα.

Η τουρκική κυβέρνηση επένδυσε στην εκλογή του Αναστασιάδη και προσδοκούσε πως μαζί του θα προχωρούσαν οι συνομιλίες. Τον Ιανουάριο του 2013, λίγο πριν τις προεδρικές εκλογές, επισκέφθηκε την Κύπρο ο ειδικός σύμβουλος του Γενικού Γραμματέα των Ηνωμένων Εθνών για το Κυπριακό Αλεξάντερ Ντάουνερ, προερχόμενος από την Τουρκία. Σε συνάντηση που είχα με τον Ντάουνερ, με πληροφόρησε ότι στην Άγκυρα υπήρχαν μεγάλες προσδοκίες από την αναμενόμενη εκλογή του Αναστασιάδη. «Ούτε το φαντάζεται πόσο μεγάλη αξιο-

4. «Ερντογάν: Ώρα για λύση», *Πολίτης*, 2.3.2010.

ΜΥΣΤΙΚΕΣ ΕΠΑΦΕΣ ΜΕ ΤΗΝ ΤΟΥΡΚΙΑ

πιστία έχει ο Αναστασιάδης στην Τουρκία», μου είπε ο Ντάουνερ. Ενημέρωσα σχετικά τον Αναστασιάδη με γραπτό σημείωμα.

Την 1η Μαρτίου 2013, ο Αναστασιάδης ανέλαβε τα καθήκοντά του ως ο 7ος Πρόεδρος της Κυπριακής Δημοκρατίας. Πριν από την εκλογή του δεν είχε γίνει καμιά συζήτηση για εργοδότησή μου στο Προεδρικό, ούτε η πρόσληψή μου στην Προεδρία ήταν πρωτοβουλία του Αναστασιάδη, παρά μόνο του Χρήστου Στυλιανίδη, ο οποίος είχε διοριστεί κυβερνητικός εκπρόσωπος, και του Κωνσταντίνου Πετρίδη, υφυπουργού παρά τω Προέδρω, με τον οποίο είχα συνεργαστεί κατά την προεκλογική περίοδο. Ανέλαβα καθήκοντα ειδικού συνεργάτη του Προέδρου μέσα στο χάος της οικονομικής κρίσης του 2013.

Τον Απρίλιο του 2013 ο Αγκκιούν επισκέφθηκε την Κύπρο, και μέσω του Χρυσόστομου Περικλέους μου μετέφερε το μήνυμα ότι υπήρχε ενδιαφέρον από την τουρκική κυβέρνηση για προώθηση της ιδέας για απευθείας επαφή με τον Αναστασιάδη. Η εισήγηση ήταν να ορίσουν οι δύο πλευρές από έναν εκπρόσωπο για τη διεξαγωγή εμπιστευτικών επαφών. Οι συζητήσεις θα ήταν διερευνητικού χαρακτήρα, με στόχο να συμφωνηθούν οι γενικές παράμετροι μιας επιδιωκόμενης λύσης. Σε δεύτερη φάση θα υπήρχε εμπλοκή και των Τουρκοκυπρίων. Ακολούθως, εάν οι επαφές αυτές ήταν επιτυχείς, θα πραγματοποιείτο συνάντηση μεταξύ Αναστασιάδη και Ερντογάν.

Έγραψα ένα σημείωμα με όλες αυτές τις πληροφορίες και το παρέδωσα στον Αναστασιάδη στις 9 Απριλίου 2013. Ένα μήνα αργότερα, στις 11 Μαΐου, είχα καλεσμένους στην εξοχική μου κατοικία στον Σαϊττά τον Αναστασιάδη και τους συναδέλφους μου στο Προεδρικό. Εκεί, ο Αναστασιάδης μου είπε να επικοινωνήσω με τον Αγκκιούν, για να προωθήσουμε την ιδέα της απευθείας επαφής με την Τουρκία. Τηλεφώνησα στον Αγκκιούν την ίδια μέρα. Τον βρήκα στα κατεχόμενα και ετοιμαζόταν να αναχωρήσει στην Τουρκία. Τον παρακάλεσα να αναβάλει την αναχώρησή του, διότι είχα οδηγίες από τον Πρόεδρο να του μεταφέρω ένα σημαντικό μήνυμα. Τον συνάντησα την επομένη, Κυριακή 12 Μαΐου, στο Σπίτι της Συνεργασίας, μαζί με τον Περικλέους. Του είπα ότι ο Πρόεδρος ήταν θετικός για διερευνητικές

επαφές με την Τουρκία. Ο Αγκκιούν μας ενημέρωσε ότι είχε κάνει ήδη συζητήσεις στην Τουρκία, ότι ο Πρόεδρος Αμπτουλάχ Γκιουλ ήταν ένθερμος υποστηρικτής της ιδέας για απευθείας επαφή με τον Αναστασιάδη και ότι είχε πείσει και τον Ερντογάν. Οι επαφές θα διεξάγονταν μέσω ενός εκ των πιο σημαντικών στελεχών του τουρκικού Υπουργείου Εξωτερικών, του Φεριντούν Σινιρλίογλου, ο οποίος ζήτησε από τον Αγκκιούν να βολιδοσκοπήσει τη Λευκωσία εάν μπορούσε να επισκεφθεί την Κύπρο, από το αεροδρόμιο Λάρνακας, και να μεταφέρει στον Αναστασιάδη ένα σημαντικό προσωπικό μήνυμα του Ερντογάν.

Κατέγραφα τη συνομιλία με τον Μενσούρ Αγκκιούν σε ένα σημείωμα και το παρέδωσα το πρωί της Δευτέρας στον Αναστασιάδη, ο οποίος το διάβασε στην παρουσία μου, ενθουσιάστηκε, και ζήτησε να του διευθετηθεί συνάντηση με τον Χρυσόστομο Περικλέους. Η συνάντηση έγινε την επομένη. Ο Περικλέους επιβεβαίωσε τα διαμειφθέντα με τον Αγκκιούν και ο Αναστασιάδης μου έδωσε οδηγίες να διατηρήσω ανοιχτό το κανάλι επικοινωνίας μαζί του.

Λίγο αργότερα, η εφημερίδα της Κωνσταντινούπολης *Μιλιέτ* ζήτησε συνέντευξη από τον Αναστασιάδη. Έχοντας υπόψη την παρασκηνακή επαφή με την τουρκική κυβέρνηση, πρότεινα στον Αναστασιάδη να χειριστώ εγώ τη συνέντευξη και να την αξιοποιήσουμε για να στείλουμε θετικά μηνύματα στην Τουρκία. Συμφώνησε. Ζήτησα από τον δημοσιογράφο και μου έστειλε γραπτές ερωτήσεις, τις οποίες απάντησα εκ μέρους του Προέδρου, ο οποίος ενέκρινε το περιεχόμενο χωρίς ουσιώδεις αλλαγές. Αναδημοσιεύω εδώ ένα απόσπασμα:

«ΕΡΩΤΗΣΗ: Ο ξεριζωμός υπήρξε και για τις δύο κοινότητες, όμως οι Τουρκοκύπριοι το ξεπέρασαν, ενώ οι Ελληνοκύπριοι έχουν πιο έντονο αυτό το συναίσθημα.

ΑΠΑΝΤΗΣΗ: Υπάρχει μία σημαντική διαφορά μεταξύ των δύο. Οι Ελληνοκύπριοι εκδιώχθηκαν με τη βία. Σε μια μέρα γκρεμίστηκε όλη τους η ζωή. Οι Τουρκοκύπριοι δεν εκδιώχθηκαν, αλλά μετακόμισαν στο βόρειο τμήμα της Κύπρου. Προσωπικά με ενοχλεί επειδή κατα-

ΜΥΣΤΙΚΕΣ ΕΠΑΦΕΣ ΜΕ ΤΗΝ ΤΟΥΡΚΙΑ

βάλλεται μία προσπάθεια να παρουσιαστούν οι Τουρκοκύπριοι σαν τα απόλυτα θύματα, ιδιαίτερα μετά το 2004. Δεν μπορεί το “ναι” των Τουρκοκυπρίων του 2004 να εξισωθεί με το 1974. Επιθυμούμε και επιδιώκουμε τη συμφιλίωση, αλλά να μπούμε για λίγο και στη θέση των άλλων. Κάποιος μπορεί να πει ότι υπήρξαν κακές πολιτικές έναντι των Τουρκοκυπρίων την περίοδο 1963–1974. Να το βάλουμε κι αυτό στη ζυγαριά των κρίσεών μας. Ο πόνος είναι ο ίδιος για όλους τους ανθρώπους, ανεξαρτήτως εθνικής καταγωγής.

ΕΡΩΤΗΣΗ: Έχετε προσωπικά βιώματα από το 1974;

ΑΠΑΝΤΗΣΗ: Και βιώματα έχω και αναμνήσεις. Πριν κάποιους μήνες μία Τουρκοκύπρια δημοσιογράφος, η Σεβκιούλ Ουλουντάγ, δημοσίευσε την ιστορία των Τουρκοκυπρίων ενός χωριού της επαρχίας Λεμεσού [σ.σ. αναφέρεται στη Συλίκου] στο οποίο ζούσαν ειρηνικά και Έλληνες και Τούρκοι. Το 1974 μια ομάδα ακραίων Ελληνοκυπρίων πήγε στο χωριό με απειλητικές διαθέσεις. Ένας Τουρκοκύπριος έτρεξε στον τηλεφωνικό θάλαμο και κάλεσε τον υπεύθυνο αξιωματικό της αστυνομίας και του είπε ότι κινδύνευαν. Ο αξιωματικός ξεκίνησε αμέσως από τη Λεμεσό και πήγε στο χωριό, έδιωξε τους στρατιώτες και τους είπε να μην τολμήσουν να αγγίξουν έστω κι έναν Τουρκοκύπριο. Αυτός που τηλεφώνησε λεγόταν Ιμπραχίμ Χουσεΐν Σαχαλί και ήταν σαν πατέρας του αξιωματικού, το παρώνυμο του οποίου ήταν Ριζότο. Ο Ριζότο καταγόταν από το ίδιο χωριό, ήταν ορφανός από πατέρα και μεγάλωσε μαζί με τη μητέρα του, κάνοντας βοηθητικές εργασίες στην οικογένεια του Ιμπραχίμ. Όταν διάβασα την ιστορία στην εφημερίδα, τηλεφώνησα στη δημοσιογράφο που τη δημοσίευσε και της είπα ότι ο Ριζότο ήταν ο πατέρας μου».

Η εφημερίδα, αφού πήρε δηλώσεις και από τη Σεβκιούλ Ουλουντάγ, η οποία επιβεβαίωσε το περιστατικό, δημοσίευσε τη συνέντευξη του Αναστασιάδη στην πρώτη της σελίδα, στις 10 Ιουλίου 2013, υπό τον τίτλο «Ο πατέρας μου προστάτευσε Τουρκοκυπρίους». Δύο βδομάδες μετά, ο Τούρκος υπουργός Ευρωπαϊκών Υποθέσεων Εγκεμέν Μπαγίς, με δήλωση στη *Μιλιέτ*, χαρακτήρισε τη συνέντευξη του Αναστασιάδη «γενναία και γεμάτη ευγνωμοσύνη», και πρόσθεσε πως «με τέτοια

βήματα μπορεί να ανοίξει η πόρτα για ένα ευτυχισμένο μέλλον και για τις δύο κοινότητες». ⁵

Την 1η Αυγούστου 2013 συνάντησα στη Λευκωσία τον Μενσούρ Αγκκιούν. Είχαμε διευθετήσει συνάντησή του με τον Αναστασιάδη για τις 3 Αυγούστου, στην προεδρική εξοχική κατοικία στο Τρόοδος, και βρεθήκαμε για σκοπούς συντονισμού. Ο Μενσούρ Αγκκιούν θα μετέφερε στον Αναστασιάδη την εισήγηση να οργανωθεί ένα συνέδριο για το Κυπριακό, κάπου στο εξωτερικό, με τη συμμετοχή εκπροσώπων από την Ελλάδα, την Τουρκία και τις δύο κοινότητες, και στο περιθώριο να γινόταν μία πρώτη επαφή των εκπροσώπων του Αναστασιάδη και του Ερντογάν. Ενημέρωσα τον Αναστασιάδη, ο οποίος ήταν διστακτικός να γίνει συνάντηση στο περιθώριο ενός συνεδρίου, λόγω του κινδύνου να διαρρεύσει η είδηση. Μου είπε ότι είχε βολιδοσκοπήσει ήδη τον πρώην γενικό εισαγγελέα Αλέκο Μαρκίδη για να είναι ο εκπρόσωπός του, αλλά αρνήθηκε. Τότε του πρότεινα τον Χρήστο Στυλιανίδη ή τον Κωνσταντίνο Πετρίδη. Ο Αναστασιάδης συζήτησε με τον Στυλιανίδη, ο οποίος αποδέχθηκε αμέσως, λέγοντας μάλιστα πως αν η συνάντηση διέρρηε και δημιουργείτο ζήτημα για τον Πρόεδρο, θα αναλάμβανε προσωπικά την ευθύνη, ότι ήταν αποκλειστικά δική του πρωτοβουλία.

Το Σάββατο 3 Αυγούστου 2013 συνόδευσα τον Χρυσόστομο Περικλέους και τον Μενσούρ Αγκκιούν στην προεδρική κατοικία στο Τρόοδος, όπου συζήτησε την πρότασή του με τον Αναστασιάδη. Ο Αγκκιούν είπε στον Αναστασιάδη ότι ήταν μία πρωτοβουλία του Αμπτουλάχ Γκιουλ, εν γνώσει του Ερντογάν, την οποία στήριζε και το Υπουργείο Εξωτερικών, το οποίο έπαιρνε το ζήτημα πολύ σοβαρά. Η παράκληση της τουρκικής πλευράς ήταν να γίνει ένα φόρουμ για το Κυπριακό στη Μαδρίτη ή τη Λισαβώνα, στο οποίο να εκπροσωπείτο και η Ελλάδα. Σύμφωνα με το πρακτικό που ετοίμασα, ο Αγκκιούν εξήγησε ότι η λογική αυτής της ρύθμισης ήταν «να υπάρξει κάλυψη σε περίπτωση διαρροής, ότι επρόκειτο για ένα φόρουμ στο οποίο συμμετείχε και κάποιος από το ελληνικό ΥΠΕΞ, για να μην

5. «Θετική και τολμηρή η συνέντευξη Αναστασιάδη», *Μιλιέτ*, 24.7.2013.

ΜΥΣΤΙΚΕΣ ΕΠΑΦΕΣ ΜΕ ΤΗΝ ΤΟΥΡΚΙΑ

υπάρξουν αντιδράσεις ότι παρακάμπτονται οι Τουρκοκύπριοι». ⁶ Ο Αναστασιάδης απάντησε ότι «χρειάζεται να υπάρξει shadow diplomacy μεταξύ της Τουρκίας και της Κύπρου, για να βρεθεί ένας τρόπος συνεννόησης με στόχο τη λύση του Κυπριακού». Είπε ότι δεν είχε καμιά απολύτως πρόθεση και κανένα σκοπό να παρακάμψει τους Τουρκοκυπρίους, αλλά έπρεπε να βρεθεί ο καλύτερος τρόπος για να προχωρήσει η διαδικασία. «Θέλει τη διαδικασία να πετύχει και όχι να αποτύχει, και διαβεβαίωσε ότι και ο ίδιος παίρνει την προσπάθεια πολύ σοβαρά».

Ο Αναστασιάδης είπε ακόμη ότι η Ελλάδα δεν είχε τίποτα να προσφέρει, επειδή δεν ήταν μέρος του προβλήματος, και «εξέφρασε αμφιβολία αν η ελληνική κυβέρνηση είναι, σε αυτή τη φάση, έτοιμη να μπει σε παρασηνιακό διάλογο με την Τουρκία για το Κυπριακό, και εξέφρασε τον φόβο διαρροής είτε από την Αθήνα είτε από το περιβάλλον του Έρογλου [ηγέτη των Τουρκοκυπρίων]». Επιμένοντας ότι η φόρμουλα που είχε προτείνει η τουρκική πλευρά δεν θα λειτουργούσε, διερωτήθηκε πώς θα γινόταν μία δεύτερη ή και τρίτη συνάντηση. «Κάθε φορά θα διοργανώνεται ένα συνέδριο;». Είπε πως ο πιο πρακτικός και πιο αποτελεσματικός τρόπος ήταν να συναντηθούν ιδιωτικά κάπου στο εξωτερικό, χωρίς να γνωρίζει κανένας οτιδήποτε. Αν αυτή η φόρμουλα γινόταν αποδεκτή, ο εκπρόσωπός του θα ήταν ο Χρήστος Στυλιανίδης. Σε ερώτηση του Αγκκιούν πότε θα μπορούσε να γίνει μια τέτοια συνάντηση, «ο Πρόεδρος απάντησε το συντομότερο, το καλύτερο». Ο Αγκκιούν ανέλαβε να μεταφέρει τα λεχθέντα στην Τουρκία και να επανέλθει.

Η Άγκυρα αντέδρασε θετικά και όρισε εκπρόσωπό της τον Φεριντούν Σινιρλίογλου. Η πρώτη συνάντηση αποφασίστηκε να γίνει τον Σεπτέμβριο του 2013 στη Νέα Υόρκη, στο περιθώριο της Γενικής Συνέλευσης του ΟΗΕ. Την οργάνωση της συνάντησης στη Νέα Υόρκη συντόνισε η μόνιμη αντιπροσωπεία των ΗΠΑ στον ΟΗΕ, μετά από

6. Όλες οι αναφορές μέχρι την επόμενη υποσημείωση είναι από το πρακτικό που ετοίμασα για τη συνάντηση, το οποίο παρέδωσα στον Αναστασιάδη.